

 *Konsultantski savezi za
razvoj turističkih proizvoda*

Maj 2015.

Preambula	3
1. Diagnostika	5
1.1 Opšte informacije	5
1.1.1 Opšte zabrinutosti.....	5
1.1.2 Vrline teritorije.....	5
1.1.3 Predmeti zajedničkog identiteta.....	6
1.1 Gračanica, grad kulturne baštine na pragu prištine	8
1.1.1 opis.....	8
1.1.2 SWOT analize.....	8
1.1.3 Mogući plasman novih proizvoda.....	9
1.1.4 Konkretni proizvodi za razvoj.....	9
1.1.5 Tačke za oprez/poboljšanja.....	9
1.2 turizam na zapadu kosova	11
1.2.1 Peć, živahno mesto za planinske avanture.....	11
1.2.2 Dečani, između turizma i tranzita.....	13
1.2.3 Junik, porodična destinacija.....	15
2. TURISTIČKI PROIZVODI	17
2.1 opšte napomene	17
2.1.1 Klizalište.....	18
2.1.2 Akvarijum.....	19
2.1.3 Zoo vrt.....	20
2.1.4 Teren za golf.....	20
2.1.5 Botanička bašta.....	22
2.2 Meni turističkih proizvoda za razvoj	23
2.2.1 Transverzalni proizvodi.....	23
2.2.2 Gračanica.....	27
2.2.3 Peć.....	29
2.2.4 Dečani.....	34
2.2.5 Junik.....	36
3. prilog	38

Preambula

Projekat Promocija zapošljavanja u privatnom sektoru (PZPS) na Kosovu, finansiran od Švajcarske kancelarije za saradnju na Kosovu (SCO-K), koji realizuje „Swisscontact“ (vodeći partner), institut „Rinvest“ i „PEM Consult“, ima za cilj da pomogne malim i srednjim preduzećima (MSP) da posluju u konkurentnim i dobro organizovanim ekonomskim sektorima, gde se javne politike bolje poklapaju sa potrebama privatnog sektora, kako bi se obezbedilo povećanje održivosti zapošljavanja za žene i muškarce. Glavni domaći partneri su Ministarstvo trgovine i industrije (MTI) i Privredna komora Kosova.

Projekat je na početku bio usredsređen na dva glavna sektora: prerada hrane i turistički sektor (skoncentrisani na zapadu Kosova). Oba sektora nude veliki potencijal za zapošljavanje i korišćenje imovine preko pomeranja prepreka otkrivenih našim alfa do omega analizama sektora.

Tim za turizam PZPS projekta je sprovela tri intervencije u regionu:

1. Organizovanje funkcija upravljanja destinacijama preko saradnje privatnog i javnog sektora i civilnog društva;
2. Marketinške usluge turističkog preduzeća Tourism enterprise marketing services
3. Razvoj turističkih proizvoda

Organizacija upravljanja destinacijama (OUD) je već sprovedena i u toku su poboljšanja.

Ključni cilj ovog izveštaja odnosi se sa na tačku „3“ i takođe pruža ideje o turističkim proizvodima koji mogu biti razvijeni u opštinama Peć, Dečani, Junik i Gračanica za potencijalnu turističku ponudu. U stvari, uprkos inicijativama za razvoj proizvoda i funkcionisanje zatvorenih tur operatera, u destinaciji nedostaju inovativni turistički proizvodi.

Ti proizvodi bi trebalo da promovišu održive firme, rodnu jednakost, da imaju za cilj privlačenje više turista, da ih nateraju da ostanu duže i potroše više u destinaciji.

Tri opštine (Peć, Dečani, Junik) zaista već sada imaju koristi od turističke privlačnosti. Ambicija nedavno formirane OUD je trostruka:

- Privući više turista
- Povećati prosečno trajanje boravka
- Privući turističke prihode ponudom novih aktivnosti

Misija dodeljena timu MDP konsaltinga kombinacija je istrage u kancelariji, analize dokumenata koje je dostavio PPSE, diskusija sa PPSE i OUD timom i terenske posete. To je trajalo od marta do maja 2015. godine.

Terenska poseta nam je omogućila da analiziramo postojeću ponudu i da razgovaramo o tekućim projektima. Nekih od tih projekata su predstavljeni u ovom dokumentu.

Ostali, ambiciozniji, kao što je razvoj skijališta, nisu uključeni u našim predlozima.

Ako je region savršeno mesto za razvoj skijališta, ovakav proizvod je veoma skup i povlači puno prepreka. Na primer, mali ski-lift (300m dužine – 850 skijaša na sat) je oko 300.000 evra i potrebno je 30Kw struje. Mali lift sa jednim sedištem (700m dužine – 1500 skijaša na sat) je oko 2.700.000 evra i zahteva 120KW struje. Ako pogledamo na primer prvu fazu projekta na Brezovici, 8 liftova ukupno, 13.000 skijaša na sata, 35 km padina: investicija za liftove 30 miliona evra (samo za liftove, ne obuhvata nivelisanje, sistem za pravljenje snega, parking, restorane...). Potrebna električna energija: 2580KW. Sama gondola (2km dužine, 300 skijaša na sat) je 10 miliona evra (uključujući gradnju garaže za kabinu...).

Napomena: postoje neki jeftini dobavljači za lift, kao što su Tatralift (ranije Tetra Poma) iz Slovačke na primer, ali oni ne ispunjavaju francuske propise za bezbednost, a mi nismo upoznati sa njihovim cenama.

Imajte u vidu da neki predloženi proizvodi mogu biti ugrađeni na više lokacija. Razmatrali smo ponudu grupe homogenih proizvoda prema destinaciji kako bi se stvorila „tema“, dosledna za opštinu. Pokušali smo da poštuemo i iscrpimo postojeće identitet opština, ali je lako zamisliti premeštanje proizvoda iz jedne u drugu opštinu.

U ovom dokumentu ćemo naći opšte koncepte proizvoda, detaljni spiskovi proizvoda se nalaze u priložima.

Dijagnostika

Opšte informacije

1.1.1 OPŠTE ZABRINUTOSTI

Uspeh u primeni novih proizvoda u 4 opštine na Kosovu oslanja se na opšta pitanja, koja se moraju ozbiljno razmotriti jer su ključ za budućnost turizma u ovim područjima. Spisak u nastavku nema za cilj da bude iscrpan, to su elementi koji deluju kao ključni za uspeh a koji moraju biti poboljšani na srednji ili duži rok.

- Upravljanje otpadom: sve lokacije su zagađene smećem, uključujući i mesta od prirodnog interesa
- Infrastruktura (gradnja i održavanje puteva i električne mreže)
- Jedinstvenost i estetika urbanizacije u neposrednoj blizini lokacija, uključujući i neposrednu blizinu mesta svetskog nasleđa pod zaštitom UNESKA
- Preduzetništvo još uvek nije rašireno; mnogi čekaju volju/inicijativu i budžet opštine
- Većina mesta ima besplatan ulaz (muzeji, UNESKO lokaliteti)
- Nedostatak signalizacije i nedostatak doslednosti (čak i pored toga što su uloženi napori): na putu pre ulaska (najveći lokaliteti); na ulasku u gradove, atrakcije, staze...
- Još uvek podeljena zemlja: zastave...

1.1.2 VRLINE TERITORIJE

S jedne strane ove destinacije mogu iskoristiti zajedničke vrline i postojeće prednosti:

- Kvalitet gostoprimstva i veoma topla dobrodošlica stanovnika
- Pejzaž, prirodna lepota, divlji prostori → realizacija Nacionalnog parka je u toku na zapadnom Kosovu
- Snažna volja neki aktera
- Lokaliteti pod zaštitom UNESKO
- Osećaj sigurnosti
- Vlada će se usredsrediti na turizam kao priliku za razvoj privrede
- Mlado stanovništvo što znači da će ljudi verovatno da se prilagode novim obrascima potrošnje, novim navikama, novim destinacijama

1.1.3 PREDMETI ZAJEDNIČKOG IDENTITETA

Sledeće tačke ilustruju zajedničke predmete koji su deo identiteta 4 opštine i mogu lako da se koriste kao veze između njih.

1.1.3.1 Kulturna baština

1.1.3.2 Geometrijske forme

1.1.3.3 Materijali: kamen, drvo, obrada metala i blokovi

1.1.3.4 Zapadno Kosovo: planinsko okruženje

1.1 Gračanica, grad kulturne baštine na pragu prištine

1.1.1 OPIS

- Opština u kojoj živi 22.000 Srba (prema proceni), pored glavnog grada, naselje proglašeno za lokalitet svetske baštine na listi UNESKO i arheološko nalazište od izuzetnog značaja.
  - Mesto gde ljudi dolaze ali se ne zadržavaju i koje ne uspeva da ih zadrži duže:
Među 25 do 30.000 turista koji posećuju grad svake godine, „većina poseti manastir Gračanicu (na sat ili dva) i ode“. *
- (*izvor: sastanak sa Bobanom Petrovićem - Direktor Turističke organizacije Gračanica – 13/04/2015)
- Postoji smešta različitih stepena kvaliteta (4 motela, 3 hotela, uključujući i jedan luksuzni hotel), sa otprilike 300 kreveta i mogućnost prijema grupa (autobusa). To znači da je opština spremna da odgovori na različite turističke potrebe.
  - Opština takođe ima koristi od lokaliteta „Ulpijana“, arheološko nalazište od velikog interesa, gde radovi još traju (crkva iz IV-V veka otkrivena pre 2 godine).

1.1.2 SWOT ANALIZA

<p><u>Vrline:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Blizina Prištine, aerodrom (35m) i položaj na centralnom Kosovu - Svetska baština na listi UNESCO - 3 arheološka lokaliteta velikog značaja - Smeštajni kapaciteti (300 kreveta različitih standarda) - 4 velika restorana u gradu 	<p><u>Mane:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nekontrolisana urbanizacija blizu manastira - Ljudi posećuju ali ne zadržavaju se i ne troše novac na smeštaj i ostalo
<p><u>Prilike:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Turistička organizacija Gračanice već radi na projektu (minijaturni park) i ima nekoliko ideja za razvoj turizma - Razvoj urbanog turizma i kratkih boravaka - Vlada će razviti arheološko nalazište (zajedno sa Dresnikom i Klinom) 	<p><u>Pretnje:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Proširenje Prištine koje može transformisati opštinu u predgrađe - Fokus uglavnom na Srbe turiste neće podstaći mešovitosť

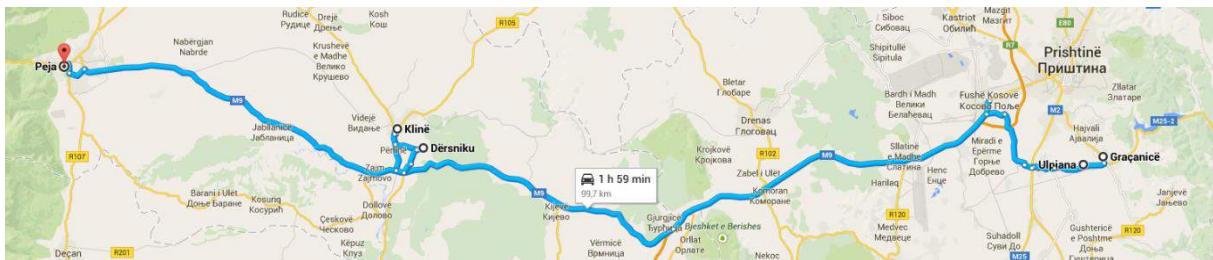

1.1.3 **MOGUĆI PLASMAN NOVIH PROIZVODA**

Za pozicioniranje destinacije mogu se preduzeti različite orijentacije.

- **Urbani turizam:** strateško mesto u blizini Prištine može se iskoristiti da se privuče ovo stanovništvo. „Dan u Gračanici“ može biti prilika za relaksaciju sa porodicom, odmor sa prijateljima, da se doživi lepota manastira (ali ne samo to) ili da se upozna sa najnovijim otkrićima na arheološkom nalazištu...
- **Srednjeevokvni grad:** Gračanica je podignuta na ruševinama starije crkve Svete Device iz 13. veka koja je izgrađena na ruševinama hrišćanske bazilike iz 6. veka. Narteks je obnovljen 1383 godine. To znači da naselja obuhvataju srednjeevokvni period. Ovde je ideja da se „dramatizuju“ različiti delovi grada na srednjeevokvni način, korišćenjem velikih trendova u različitim delovima Evrope u pogledu ove teme.
- Koncept „Prvi korak na Kosovu“: ova ideja može biti komplementarna prethodnoj. To je privući međunarodni turizam i predstaviti Gračanicu kao prvi korak u zemlji. Većina međunarodnih posetilaca na Kosovu posetiće barem jedan objekat na listi svetske baštine UNESKA (a ponekad i arheološka nalazišta) koje može biti posećeno na kraju popodneva ili rano ujutru, odmah nakon sletanja. Gračanica sa centralnom pozicijom na Kosovu i samo 35m od aerodroma može se prodati kao polazna tačka turističkih puteva na Kosovu, uključujući i manastire i/ili arheološke lokalitete (niže je dat primer arheološka trasa).

NB: 29.08.2014: Ministar kulture, omladine i sporta Memlji Kransići prilikom posete Ulpijani izjavio je: „Arheološko nalazište Ulpijana, zajedno sa nalazištima u Dresniku u Klini, biće

centralna referentna tačka za Kosovo, njegovu istoriju i služiće kao veoma važna turistička tačka“.

1.1.4 **KONKRETNI PROIZVODI ZA RAZVOJ**

- Već proučeni: minijturni park posvećen srednjeevokvnom nasleđu Kosova
- Srednjeevokvne atrakcije: festivali, noćne predstave, venčanja ...
- Aktivnosti u vezi sa veličinom: lavirint, velike igre
- Paketi za ljude koji posećuju nasleđe Kosova na listi UNESCO-a (let/prva noć/poseta lokalitetu/ odlazak)
- Paketi za decu (specijalne cene za porodice, oprema, atrakcije tokom praznika, školske posete...)

1.1.5 **TAČKE ZA OPREZ/POBOLJŠANJA**

- Parking mesta su izrađena u skladu sa brojem posetilaca.
- Posebno pitanje u neposrednoj blizini lokaliteta baštine u smislu urbanizacije. Ukoliko je lokalitet zaštićen i ne mogu se graditi nove građevine; neke postojeće su veoma blizu spomeniku i njihova veličina i arhitektura nisu prikladni.

- Različita mesta od značaja su raširena oko centra i tu u stvari ne postoje druga mesta od značaja između njih (gledišta, značajne zgrade, atraktivne prodavnice...). To znači da je potrebno da se obezbedi prevoz i odgovarajuća signalizacija. Bilo bi interesantno razviti stazu u gradu, od jednog do drugog mesta, odvojeno ili sakriveno od saobraćaja: neka vrsta (zelene linije“, pogodne za pešake i bicikliste, i mogućnost alternativnih prevoznih sredstava: roleri, kočije, pedaline (pedaline za 2 do 6 osobe)...

turizam na zapadu kosova

1.1.6 PEĆ, ŽIVAHNO MESTO ZA PLANINSKE AVANTURE**1.1.6.1 Opis**

- Živahan grad presečen rekom. Sa skoro 100.000 stanovnika, brojnim restoranima, prodavnicama brze hrane, kafićima, prodavnicama, hotelima, javnim baštama, nekim muzejima, pešačkim sektorima i stazama, turističkim kancelarijama, univerzitetom...Peć je živahan grad u kojem bi svako mogao da zamisli boravak.
- Peć je takođe polazna tačka za posete selima ili brojne aktivnosti na otvorenom, na primer za poznatu Rugovsku klisuru, planinarenje, planinski biciklizam, penjanje, istraživanje pećina a čak i paraglajding.
- Grad je takođe poznat po kulturnom nasleđu: Pećka patrijaršija, stari bazar, etnološki muzej, arheološki lokaliteti kao gradska naselja.
- Velika mreža pećina: već otkrivenih i onih koje treba otkriti/istražiti
- Snažna primena opštinskih turističkih projekata, plan za nastavak realizacije „zelenog koridora“ koji vodi od železničke i autobuske stanice do univerziteta i Pećke patrijaršije na početku Rugovske klisure.
- Peć je poznat u zemlji po proizvodnji poznate vrste piva.

1.1.6.2 SWOT analiza

<p>Vrline:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Treća opština na Kosovu - Pećka patrijaršija na listi svetske baštine UNESCO-a – strateško mesto za planinski turizam (uključujući Rugovsku klisuru) - Mnogi postojeći proizvodi (aktivnosti na otvorenom, ture, muzeji, kulturno nasleđe, lokaliteti, staze...) - Živahan grad (danju i noću) - Rugovska dolina i skijaški centar Boge - Jedini hotel visokog kvaliteta u području, nudi spa usluge 	<p>Mane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak vidljivosti i koordinacije brojnih već postojećih proizvoda - Za arheologiju ne postoji veliko interesovanje iako postoje kvalifikovani ljudi i interesantna mesta
<p>Prilike:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Već postoji urbanistički projekat (zeleni koridor) u projektnoj fazi - Opštinska politika usredsređena na „Sport, obrazovanje i turizam“ (2) - Ugradnja gondola između univerzitetskog grada i planine (što je izuzetno izazovna investicija) 	<p>Pretnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koordinisanje svih turističkih aktivnosti je veliki izazov - Nekontrolisano širenje grada?

1.1.6.3 Moguće pozicioniranje opštine

Pozicioniranje Peći na neki način već postoji i ono je dvosmerno.

- Deo staze kulturnog nasleđa (i više: vidi naše predloge)
- Baza za planinske avanture na otvorenom (uključujući i aktivnosti na snegu) i aktivne „odmore“. To se tiče kratkih odmora (od samo nekoliko dana) u cilju zaboravljanja stresnog života; to je rastući koncept u oblasti turizma. Možemo ovde podvući činjenicu da je Peć na malo više od 90 minuta vožnje od Prištine, sa putem koji će biti poboljšana, što znači najbliži od 3 opštine zapadnog Kosova.

1.1.6.4 Konkretni proizvodi koji će biti razvijeni

- Kulturna valorizacija arheološkog nasleđa, uključujući poboljšanje postojećeg muzeja
- Adrenalinski proizvodi u prirodi: avanturistički kampovi, različite žičare...
- Igralište blizu grada (mesto lokacije je Kod Šare), moguće orijentisano na vodene proizvode
- Posete pećinama i aktivnosti koje se tiču speleologije, od inicijacije do vodiča za entuzijaste: studija izvodljivosti bi mogla da se sprovede kako bi se definisao potencijal za pozicioniranje Prokletija kao „tačke“ i povezivanje posećenih pećina sa arheološkim pitanjima. Speleo boks kao promotivno sredstvo?

1.1.6.5 Tačke za oprez/poboljšanje

- Stvar u opštini Peć nije toliko za razvoj mnogih novih proizvoda već predlaganja jasne ponude. Na primer, oni predlažu tematske pamflete o prirodi, kulturi, gradu i turističku mapu Rugovske klisure. Ali ključ za uspeh je postojanje jasne ponude i ponude paketa aktivnosti: što je veći broj aktivnosti i organizacija teži će posao biti da se uspostavi jasna i kontrolisana slika (!). Možda bi OUD mogla prvo da primeni centar rezervacija za smeštaj i ponudu paketa uključujući smeštaj, aktivnosti i usluge? Stvar je da se obezbedi pristup svim ponudama na lak način. Turisti moraju da potroše minimum vremena da stignu do tačke koja ih interesuje.
- Onda, inovacija bi mogla biti primeniti fleksibilne i personalizovane pakete kao poklone.
- Vodeni kanal u centru grada još uvek nije valorizovan

1.1.7 DEČANI, IZMEĐU TURIZMA I TRANZITA

1.1.7.1 Opis

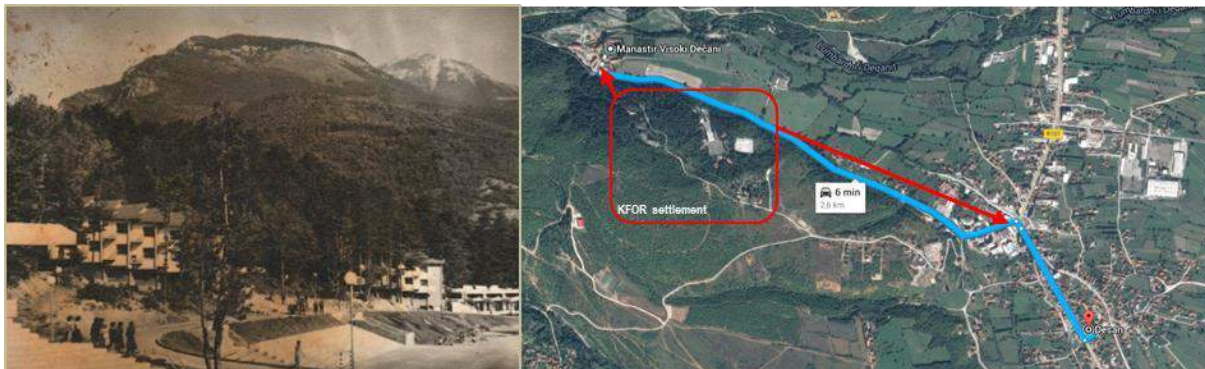
- Urbano mesto sa oko 40.000 stanovnika, nije posvećeno turizmu na prvi pogled: iako područje ima prednosti zbog manastira na listu svetske baštine UNESCO, sam grad Dečani nije organizovan kao turistički grad već više kao tranzitno mesto, sa dosta saobraćaja. Snage KFOR-a su još uvek prisutne u priličnoj meri.
- Pristupačna klisura, ali se trenutno suočava sa gradnjom hidroelektrana duž klisure, što znači veliki posao da se obnovi put (za već 2,5 godine) i, iz turističke tačke gledišta, velika šteta za pejzaž (biće potrebne godine da se obnovi prirodni aspekt klisure).
- Uskoro (zavisno od putne veze) postaje strateško mesto za povezivanje sa Crnom Gorom.

1.1.7.2 SWOT analiza

<p><u>VRLINE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Manastir Visoki Dečani (na listi svetske baštine UNESCO) - Klisure otvorenije od Rugovske klisure – obnovljene kule u selu Drenovac (sredstva USAID) - Kada se završi put, lak pristup planini, zimi i leti, i Crnoj Gori - Odlični pejzaži - U planinskom području takođe postoji neko kulturno nasleđe - Vrh Đeravica, selo Drenovac, visovi planine Beleg se koriste tokom letnje sezone (stočarstvo) 	<p><u>MANE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Grad nije usmeren ka turizmu (ulaz/nema centra) - Klisura nije pristupačna bez džipova
<p><u>PRILIKE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Put koji povezuje sa Crnom Gorom se trenutno gradi - Jedan pripremljen projekat muzeja (ručnih radova/ etno) - Prilika za ulaganje austrijske elektro-energetske kompanije (drugih investitora (trgovina) – OUD 	<p><u>PRETNJE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Elektrana i mreža u klisuri: potrebno puno vremena da se obnovi priroda . postaje tranzitno mesto za zapadno Kosovo i put ka Crnoj Gori

1.1.7.3 *Moguće pozicioniranje opštine*

- Deo trase kulturnog nasleđa, uključujući manastir i kule (u selima)
- Lak pristup planini (kada se put završi): posmatranje, kontakt sa divljom prirodom, resursi
- U budućnosti (za nekoliko godina?) vojne snage KFOR-a će napustiti veliku lokaciju blizu manastira i pristup planinama, u blizini grada Dečana (sada zabranjenim za posete iz bezbednosnih razloga). Ova lokacija je na idealnom mestu za razvoj velnes centra (prirodni izvod gazirane vode na ulazu u manastir).

Opština Dečani je u ključnom trenutku za svoju srednjoročnu i dugoročnu turističku budućnost. Razvoj novih aktivnosti mora da se uzme u obzir kao deo strateškog plana, i ulaganja izvršeno sa predviđanjem promena u narednim godinama.

1.1.7.4 *Konkretni proizvodi koji bi mogli da se razviju*

- Avanture u planinama i velnes paket: posvećen kućicama u planini (male veličine, kamin, blizu glavnog hotela na primer...) sa konkretnim turama prema lokalnim proizvodima (med, lekovito bilje...) i/ili „blago“ usmereno iskustvo na otvorenom. Ideja je da se nauči o prirodi i brzo se doživi: pecanje, hodanje snežnim stazama (potrebno je izgraditi više staza), noćno planinarenje, poseta postojećim kolibama u pašnjacima (gde ljudi drže stoku tokom proleća/leta), itd. ovo bi moglo da se poboljša primenom opreme za velnes kao što su „vruće kade“.
- Moguće iznajmljivanje kvad motora/skutera
- Velnes centar. Ovaj dugoročni projekat trebalo bi da se nalazi u šumi blizu manastira, gde se sada nalazi KFOR. Studija izvodljivosti termalnog centra se trenutno razvija u francuskoj blizu lokaliteta na listi UNESCO „Fort Dauphin“. Ona bi trebalo da se reguliše sa preprekama, u cilju očuvanja lokaliteta i baštine...
- Ocenjivanje značaja muzeja posvećenog etnologiji i zanatima (projekat već postoji, Etno Kastriot). Ovo bi mogla biti prilika da se u gradu privuče više turista. Svrha muzeja biće da se predstavi 800 predmeta (različiti periodi i zemlje). Svrha će biti da se ocene prednosti u poređenju sa postojećim etnološkim muzejem u Peći, kako bi postao važan u smislu poslovnog modela (ulaz u brojne muzeje je besplatan ali bi moglo da se dopuni prodavnicom poklona), i da postane deo većeg sistema turizma u gradu (uključujući i smeštaj, prijatno okruženje...).

1.1.7.5 *Tačke za oprez/poboljšanje*

- Obnavljanje prirode nakon izgradnje puta za Crnu Goru trajaće nekoliko godina i odavaće osećaj „uništene“ klisure
- Pripremljenost za otvaranje ovog novog puta, sa pravom strategijom za privlačenje ljudi i da mesto ne postane samo tranzitna oblast.
- Ulaz u grad mora da bude pripremljen tako da poželi dobrodošlicu posetiocima: barem odgovarajuća signalizacija, informacije za turiste i jednako opremljene atraktivnom turističkom kartom opštine.
- Nije moguće uvek posetiti selo Drenovac (samo 2,5 km od centra grada) gde su izvršena prilična ulaganja i renoviranje kula...

1.1.8 JUNIK, PORODIČNA DESTINACIJA

1.1.8.1 Opis

- Selo sa otprilike 6.000 stanovnika, u zelenom okruženju, sa odličnim pogledom na venac Prokletija i veoma lepim pošumljenim brdom u centru sela.
- Grad kulture i religije, uključujući i nekoliko obnovljenih kula i glavnom džamijom Bektaši teka od 3000m2
- Junik je prva baza za planinare i alpiniste koji žele da osvoje najviši vrh Kosova planinu Đeravicu na 2656m visine.
- Takođe je imao koristi od moderne opreme za eko turizam.

1.1.8.2 SWOT analiza

<p><u>VRLINE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 glavna turistička područja u gradu (šuma i centar grada), sa odličnim pogledom na planinu – Moderna vizija turizma: eko mobilnosti, ekološki procesi (električni paneli), arhitektura obnovljenih kula, - Korita reka s opremljena, valorizovana i obeležena interesantnim tačkama - Zeleni pejzaž i pogled na pojas Prokletija - Mogućnost uspešnog prijavljivanja za američke ili evropske fondove (u poređenju sa veličinom opštine) 	<p><u>MANE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak turističkog smeštaja (oko 70 kreveta maksimum: 3 smeštaja sa doručkom i 2 hotela) - Težak pristup planini tokom zime kao i leta (džipom) - Ne postoji stvarni centar grada (mesto u centru mesta) - Teško je naći turističku kancelariju - Veličina opštine u poređenju sa drugim
<p><u>PRILIKE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 verske svečanosti godišnje (učešće 10.000 ljudi) - Neki ljudi koje smo sreli su zainteresovani da učestvuju u finansiranju turističkih projekata. - OUD - Već postoji posebno mesto za decu - Najviša tačka Prokletija u opštini y - Blizina živahnog grada Đakovice (i jezera)/dopunjivost u oblasti turizma 	<p><u>PRETNJE:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - F&B možda ne prati turistički razvoj - Potrebno odupreti se dvama drugim gradovima - Udaljenost od Prištine

1.1.8.3 Moguće pozicioniranje opštine

- **Deo trase kulturnog nasleđa:** kule se nalaze u centralnom delu identiteta grada. Nisu samo obnovljene već su dobile funkciju: smeštaj sa doručkom, biblioteka, turistička kancelarija... i svako može da ih otkrije putovanjem selom, daleko od saobraćaja.
- **Porodična i destinacija eko turizma:** veličina opštine, postojeća oprema, mirnoća mesta i različite postojeće zelene staze, čine Junik mesto koje može promovisati položaj.

1.1.8.4 Konkretni proizvodi koji bi trebalo da se razviju

- Kulturni
- Pogodni za porodice
- Golf
- Planinski biciklizam: brda i staza pumpe
- Kulturno-umetnička staza

1.1.8.5 Tačke za oprez/poboljšanje

- Grad u stvari nema gradski centar za okupljanje, prodavnice, restorane i pešačke ulice...za podsticanje dužeg boravka turista, za njihovu šetnju i veću potrošnju.
- Postoji rizik da ljudi dođu na dan i onda odu u Đakovicu i provedu tamo ostatak noći. Ovaj deo treba da se reši kako bi postao prilika a ne pretnja. Cilj je takođe da ljudi potroše više vremena i novca u Juniku za smeštaj, restorane, prodavnice, ne samo za turističke aktivnosti.

TURISTIČKI PROIZVODI

opšte napomene

Kosovu nedostaju tradicionalni turistički i zabavni proizvodi koji se mogu naći u mnogim svetskim gradovima. Neki od ovih proizvoda možda neće biti direktno podudarni sa opštinama studije ali se mogu prilagoditi da ponude turističke proizvode koji mogu biti pogodniji i u skladu sa profilom teritorije.

Primer tradicionalnih turističkih proizvoda koji nedostaju:

- Klizalište
- Akvarijum
- Zoo vrt
- Teren za golf
- Botanička bašta

Ovi proizvodi mogu da se razviju kao takvi, iako bi za neke bilo poželjnije da se realizuju u Prištini (imajući u vidu ulaganja i veličinu tržišta) ili mogu da se prilagode lokalnom tržištu.

Prikazaćemo neke naše predloge prilagođenih proizvoda.

1.1.1 KLIZALIŠTE

Ova infrastruktura može da se uradi u nekoliko vidova:

- Zatvoreno klizalište
- Klizalište na otvorenom
- Prolazno, privremeno klizalište

Prosečna veličina klizališta je 60x30m (zatvoreno/otvoreno)

Ukupna veličina zgrade za klizalište je oko 6500m². Kako bi poboljšala svoju profitabilnost zatvorena klizališta, kao bazeni, rezervišu podnevne termine za đake (javna sredstva).

Trend je skoncentrisati klizalište i bazen u sportskoj hali. Mešavina klizališta i bazena omogućava maksimalnu energiju i ekonomski učinak preko razmene toplote. Za ovakav kompleks je potrebna građevina od 10.000 m².

Klizališta na otvorenom su složenija za profit zbog viših cena za održavanje.

Privremeno klizalište može biti manje. Takvo klizalište može biti sa ledom ili sintetičkim materijalom. Takva klizališta se obično koriste kao deo nekog događaja: kraj godine, lokalni festival... takva klizališta se lako sklanjaju i mogu da se koriste na celoj teritoriji.

- ⇒ ovaj proizvod je savršen za lokalno tržište ali imajući u vidu ulaganje mi predlažemo da proizvod više bude u skladu sa lokalnim ambicijama.

1.1.2 AKVARIJUM

Na isti način, proizvodi oko koncepta akvarijuma su različiti. Postoje mali proizvodi kao što je npr. Akvarijum u Lionu, veći akvarijumi (St Malo) ili pomorski vodeni park (pogodniji za destinacije blizu mora)..

Mali akvarijum – prezentacija iz Liona na primer (<http://www.aquariumlyon.fr/>)

- 4 sobe za prezentaciju: umerena sveža voda, morska voda, soba 5 čula i kabina za ajkule
- 5 000 riba, 47 akvarijuma za skoro 300 vrsta iz slatkovodnih i slanovodnih vrsta iz celog sveta.
- Svako okno poziva na otkrivanje ekosistema, vernog prikaza prirodnog okruženja.
- Kabina za ajkule: 450.000 litara vode, prostorija od 8 metara visine iza stakla od 100m²!
- Zgrada 5000m²: područje od 2500 m² za posetioce i iste veličine za zadnji deo: tehnički prostor, karantin, laboratorija, filteri...
- Za 2 sata posetioci otkriju raznolikost mnogih vodenih okruženja.

Veliki akvarijum – Primer St Malo (<http://www.aquarium-st-malo.com/visite-aquarium.html>)

- Različite prostorije: Abyssal prostorija (hladne vode), tropske vode...sa više od 600 vrsta i 10000 riba.
- Kružni bazen za potpuno zaronjavanje od 360°. Impresivan prosto od 600.000 litara morske vode od t 24 °, morske kornjače, ajkule, morski golubovi i svakakve vrste.
- Iskustvo s podmornicom. Novi koncept, zaroniti u nautibusu je čudo vredno deljenja, okruženo povratkom prirodnim okruženjima, srednjim slatkim vodama, polu mornar. ,

⇒ Ne očekujemo da se ponude proizvodi iz ovog koncepta.

1.1.3 ZOO VRT

Izgradnja zoo vrta ne samo da zahteva veliki prostor već i konkretne veštine. Pored toga, troškovi su bitni: lekovi, nega, ishrana, naročito pošto je danas trend da se životinjama omogući maksimalni prostor.

Neki zoo vrtovi nude safari u svom programu kao što je Pogres u južnoj Francuskoj (www.safari-peaugres.com) ili ekološki obazriva i inovativna sredstva transporta u Švedskoj (<http://www.kolmarden.com/sprak/english>).

Neki zoo vrtovi su takođe odlučili da se specijalizuju za jednu životinju ili vrstu. Ovakva specijalizacija smanjuje potreban prsto i smanjuje troškove. Samim tim se mogu naći:

- Farma krokodila gde se može videti više od 350 vrsta krokodila: Nilski krokodili, aligatori, kajmani, itd. kao i kornjače.
www.lafermeauxcrocodiles.com
- Dolina majmuna, 400 majmuna na površini od 16 hektara.
www.la-vallee-des-singes.fr
- Park ptica, više od 3000 ptica iz celog sveta u rezervatu od 380 hektara
www.parcdesoiseaux.com

Napomena: na Kosovu postoji utočište za medvede. Prema Wikipedia to je prostor od 15 hektara na kojem se nalazi 13 medveda.

U Norveškoj su ustanovili Park medveda, zoo vrt sa velikim brojem velikih medveda. Međutim, oni takođe imaju i druge životinje kao što su ris, lisica, jelen, los, i veliki broj domaćih životinja kao što su koze, konji, svinje, kokoške i naročito ježeve i ima 60.000 posetilaca godišnje.

www.bjorneparken.no

⇒ Interesantne ideje koje bi mogle da se iskoriste za ponudu turističkih proizvoda na Kosovu.

1.1.4 TEREN ZA GOLF

Golf je aktivnost koja trpi zbog pripisivanja eliti. Golf turizam je takođe realan proizvod. Takođe postoji i Međunarodna organizacija golf tur-operatora (IAGTO).

Studija iz 2007. godine je zaključila da je golf turizam ostvario stopu rasta od 2,5 puta brže od rekreativnog turizma u celini, prema IAGTO. Za 5 godina se očekuje da ovo tržište doživi neviđeni rast. Ekonomska dobit od golf turizma u Francuskoj je 392 miliona evra (136 miliona evra od gofla i 256 miliona van golfa).

Prema Evropskoj golf asocijaciji, 16 zemalja Evrope ima više od 50.000 golfera. U centralnoj i južnoj Evropi, samo je Republika Češka uspešno razvila ovaj sport.

Međutim, održavanje neophodno za golf teren otežava balansiranje poslovnog modela. Samim tim, savezi ohrabruju gradnju manjih terena za golf sa 9 rupa ili čak kompaktna od 6 rupa.

U skorije je demokratizacija golfa dovela do razvoja inovativnih koncepata:

- Mini golf,
- Golf na snegu,
- Ulični golf
- Disk golf

Ova dva poslednja se razvijaju neverovatnom brzinom (jeftiniji i pristupačniji koncept).

⇒ Prema ispitivanju Severno-američkih planinskih odredišta, turisti obožavaju neke od ovih proizvoda

1.1.5 *BOTANIČKA BAŠTA*

Botanička bašta je prostor kojim upravljaju javne institucije, privatne institucije ili udruženja (nekad i mešovito upravljanje) koje ima za cilj predstavljanje vrsta i podvrstei biljaka.

Mnoge vrste i podvrste divljih biljaka i/ili hortikulture se samim tim striktno utvrđuju i sakupljaju. One se uzgajaju i proučavaju kako bi zadovoljile četiri glavna cilja: očuvanje, naučno istraživanje, obrazovanje i učenje, uz istovremenu kompatibilnost sa turizmom.

Najvažnije botaničke bašte na globalnom nivou u smislu površine i veličine kolekcija su Kjuove kraljevske botaničke bašte nakon kojih sledi Botanička bašta Montreala.

Botaničku baštu u Parizu koja se prostire na 26 hektara svake godine poseti 2 miliona turista.

⇒ Okruženje (geografsko, akademsko...) je kompatibilno sa ovom vrstom proizvoda.

Meni turističkih proizvoda za razvoj

1.1.6 TRANSVERZALNI PROIZVODI**1.1.6.1 Zajedničke vrednosti/atributi**

- Trasa kulturnog nasleđa
  - o UNESCO spomenici
  - o Kule
  - o Arheološki lokaliteti
  - o Spomenik
  - o ...

Koncept trasa nasleđa se pokazao kao bogat i plodan, nudeći privilegovani okvir u kojem uzajamno razumevanje, jedinstven pristup istoriji i kulturi mogu da funkcionišu. Zasniva se na kretanju stanovništva, susretima i dijalogu, kulturnim razmenama i ukrštanju, i odigrava se u vremenu i prostoru.

Priroda koncepta je otvorena, dinamična i evokativna, spajajući zaključke globalne strateške studije koja teži poboljšanju priznanja u nasleđu ekonomskih, socijalnih, simboličnih i filozofskih dimenzija i stalne i nebrojene saradnje sa prirodnim okruženjem u svim njegovim različitostima.

- Trasa takta zapadnog Kosova

Ova trasa je kao otvor vrata za planinsku kulturu regiona, raznolikost njenog nasleđa i veštine. Putovanje njenim putevima dovešće turiste kroz različite pejzaže. Oni će se susresti zainteresovane lokalne aktere i diviće se kvalitetu njihovog rada i ukusu njihovih proizvoda. Umetnici, zanatlije i žene, lokalni proizvođači i kulturni lokaliteti svi žele dobrodošlicu turistima u njihove radionice, farme ili muzeje za specijalnu priliku da upoznaju njihov takt.

1.1.6.2 Privremeni proizvodi

Organizovanje događaja drži visoku poziciju među snažnim trendovima turizma. Ti događaji se obično podržavaju sekundarnim turističkim proizvodima (nazvanim privremenim) koji se koriste da se poveća atraktivnost događaja i da se turistima ponude dodatne aktivnosti.

Peć već ima festival animiranog filma, postoji dan dijaspore, mogu se smisliti muzički festivali (muzika, moda svetske kulture)...

Ovo je spisak privremenih turističkih proizvoda koji bi mogli da se razviju na Kosovu:

- Privremeno sintetičko klizalište.

- Speleoboks

- Predstavi sa sokolima i strvinarima.

- Originalni koncept

Ručak na nebu, ručak na putu...

1.1.6.3 Promocija destinacija i proizvoda

- Kartografija

Već postoje brojne aktivnosti, mnoge planinarske staze, ali veoma malo njih je ispravno navedeno. Potrebno je da se pripreme detaljne karte i aplikacije za pametne telefone kojima se označavaju različite aktivnosti.

Staze je potrebno obeležiti. Signalizacija takođe skoro da i ne postoji.

- Geo skrivanje

Geo skrivanje obeležavanje je odlična prilika da se privuče veliki broj turista i za promociju budućih aktivnosti.

- Kutija

Proizvod pod nazivom „kutija“ je doživeo snažan rast tokom proteklih 10 godina.

Koncept je prodati preko konvencionalnih distributivnih kanala kutije s poklonima o različitim temama: odmor, gastronomija, sport i avantura, velnes, odmor sladokusaca.

Ljudi mogu da ponude kutije o sportu i avanturama na primer i onda primalac odabere između nekoliko aktivnosti (penjanje, istraživanje pećina, vožnja u krug 1 sat, padobranstvo...) prema svojim željama. .

- Etiketa

Kvalitet turizma, turizam i invaliditet, pogodno za porodice...Mnoge etikete mogu garantovati autentičnost, jedinstvenost ili pristupačnost lokacije i nagrađuju kvalitetan pristup, proizvode koji ispunjavaju očekivanja i želje porodice tokom odmora (recepција, aktivnosti, cene, usluga...).

1.1.7 GRAČANICA

Turistička kancelarija u Gračanici već radi na tematskom parku.

2 principa su već potvrđena:

- Minijaturni park
- Srednjevekovna tema

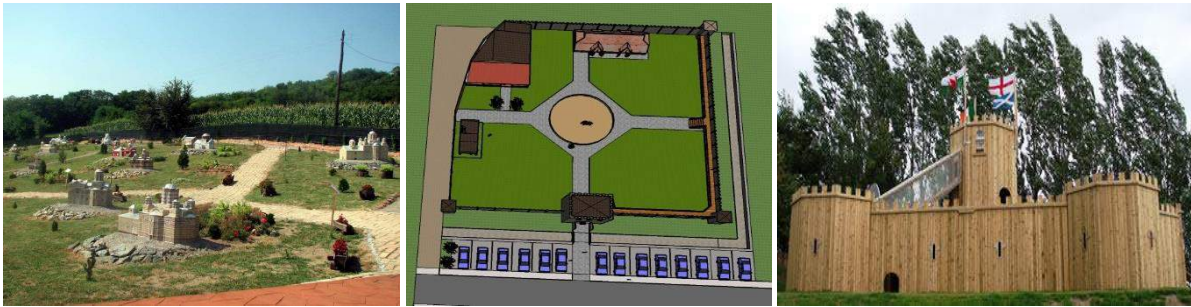
Mi predlažemo nadgradnju na ovom projektu radi razvoja drugih turističkih aktivnosti u opštini.

Glavni rizik ovog proizvoda je povezan sa lokalizacijom Gračanice. Njena blizina Prištini može olakšati dolazak mnogih posetilaca, postoji rizik da ljudi dođu na 2 sata i onda se vrate kućama.

Ideja je naći dopunske proizvode za ovaj koncept kako bi ljudi ostali duže i potrošili novac u kafićima, restoranima ili hotelima u opštini.

1.1.7.1 Ideja oko dimenzije

- Minijaturni park

- Lavirint

- Velike igre na otvorenom

1.1.7.2 Oko srednjevekovne teme

- Događaji oko ove teme: noćne predstave sa žonglerima i gutačima vatre

- Ulični izvođači
- Venčanja.

1.1.7.3 Zelena linija

Povezati različite lokalitete, jer smo delom u urbanom okruženju (manastir na primer), stvaranje zelene staze bi bilo neophodno. Ova zelena staza, za pešake, takođe može da ponudi nekoliko turističkih aktivnosti kao što su zakup autića ili mini vozova (što ostaje u konceptu).

1.1.8 PEĆ

1.1.8.1 Aktivnosti klizanja

Lokacija Boge je već popularna turistička destinacija. Ima lift i skijašku stazu.

Predlažemo da se razvije destinacija za 4 godišnja doba na ovom mestu uz stvaranje istinskih više klizališta za sve sezone.

Podnožje padine je veoma strmo (više od 25%), preporučujemo ugradnju pokretnog tepiha na desnom kraju lifta, gde je padina strma oko 17%.

Pokretni tepih može biti dug oko 65m (5 na kraju i 10 pri dnu).

Ovaj tepih može otvoriti pristup skijalištu za početnike sa jedne strane i mestu za sankanje sa druge strane.

Tokom leta on može biti glavni pristup za aktivnosti sa toboganima.

Na postojećim liftovima mogu da se razviju druge aktivnosti jer je padina prilično duga. Tokom leta na primer lift može da se koristi za razvoj karta ili skutera.

Tokom zime bismo mogli da probamo da razvijemo aktivnost zmijskog glisa pored skijanja. Ovo je predmet izvodljivosti stvaranje zastavnog mesta pošto je lift prilično dug. Inače, to takođe može da se uradi na pokretnom tepihu.

Na kraju proizvodi za sva godišnja doba mogu se razviti oko koncepta klizanja. Oni zahtevaju više investicija kao što je planinske sanke ili veliki vazduh.

1.1.8.2 U okruženju grada

- Zabavni park
Nedaleko od Patrijaršije postoji savršeno mesto za postavljanje zabavnog parka (~ 5 500m²).

Ovaj park može imati „vodenu“ tematiku jer je duž reke.

- Bašta na Prokletijama

Kao i planinska bašta Col du Lautaret, ova bašta bi mogla da ima jedinstveni konzervatorijum biljne raznolikosti koja postoji na svim visokim planinama na planeti.

Ukoliko bi se nalazila blizu Univerziteta u Peći, bašta bi mogla da ima više zadataka: održavanje kolekcije biljaka, istraživanje planinskih biljaka, obuka studenata i dopiranje do opšte publike i omogućiće otkrivanje vrsta biljaka na visokim nadmorskim visinama prema geografskom poreklu (Alpi, stenovite planine, Kavkaza, Himalaji, Japan, Arktik, Andi u Africi, itd...) i živo okruženje (travnjaci, goleti, močvare...).

- Rekreativne aktivnosti u zatvorenom

Ideja nije toliko da se razvije turistički proizvod već više rekreativnih proizvoda za meštane. Ovi proizvodi u zatvorenom će biti korisne i za turiste tokom dana kada je loše vreme. Dostupne aktivnosti mogu biti laserske igre, urbani avanturistički park, zatvoreni sportski kompleks, zatvorena igraonica....

1.1.8.3 Na planini

- Vazdušni zabavni park

- Speleologija / opremljene pečine
Planovi se pripravljaju.

- Žičare
Planovi se pripravljaju.

1.1.9 DEČANI

Dečani mora da iskoristi svoju priliku da postane ulazna tačka Prokletija i za avanturu.

- Vožnja kvad motocikala

- Skuteri

- Kade na otvorenom

- Staze za planinski biciklizam

- Laserski bijatlon

- Balade en Roulettes

- Krplje za sneg

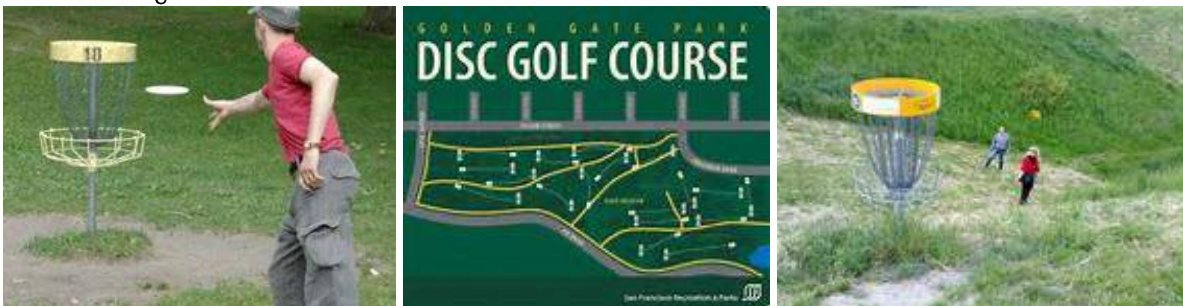

1.1.10 JUNIK

- Urbana VTT traka i traka s pumpama

- Disk golf

- Umetnost na zemljištu

- Uređena staza

- Mini životinjska farma

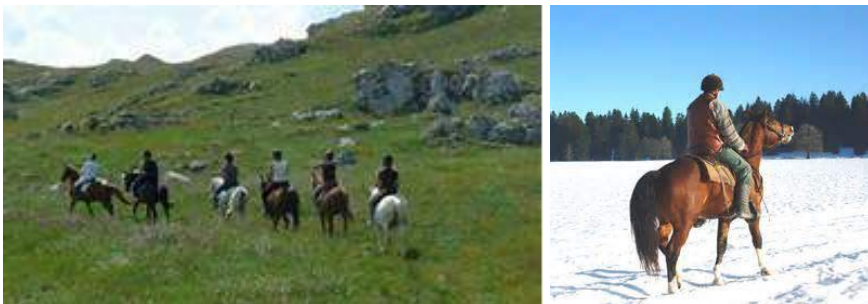
- Iglo selo

- Alternativni smeštaj

- Jahanje konja

prilog

	Opis			Kriterijum					
	Aktivnost	SVF	Ciljana grupa	Ulaganje	Zapošljavanje	Sezona	Inovacije	Rodna jednakost	Laka realizacija
1	Privremeno klizalište	1, 5, 6	Mladi i deca	2	1	3	3	4	2
2	Speleo boks	1, 6	Mladi i deca	2	1	3	3	4	2
3	Lavirint	1	Porodice	2	1	2	2	4	2
4	Veliko igralište na otvorenom	1	Porodice	2	1	2	2	4	2
5	Pokretni tepih/aktivnosti klizanja	1, 5, 6	Svi	4	3	3	3	4	3
6	Postojeći lift u Bogama/aktivnosti klizanja leti	1, 5	Svi	3	2	2	2	4	2
7	Planinske sanke	1, 6	Svi	4	2	4	4	4	3
8	Zabavni park (uklj. Vodu)	1	Porodice	3	2	2	2	4	2
9	Park za vazdušne avanture	1, 2, 5, 6	Svi	3	3	2	2	4	2
10	Laserski bijatlon	1, 2, 5, 6	Svi	2	1	4	3	4	3
11	Staza sa pumpom/zona za početnike u planinskom biciklizmu	1, 2	Mladi i deca	3	2	3	2	4	3
12	Disk golf	1, 5, 6	Svi	2	2	3	3	4	2
13	Mini-farma	1	Porodice	3	3	3	2	4	4
14	Zatvoreni avanturistički park	1, 5, 6	Porodice i grupe	4	3	4	2	4	3
15	Geo skrivanje	1, 2, 5, 6	Pojedinci, parovi, Porodice	2	1	4	4	4	4
16	Tematska trasa	Svi	Svi	2	3	3	2	4	3
17	Skijanje sa konjima, skijanje sa psima	6	Svi	3	2	1	3	4	2
18	Bek kantri skijanje	6	Sportisti	4	3	1	1	4	1
19	Kutije s poklonima	Svi	Svi	1	3	4	3	4	2
20	Minijturni park	1, 3, 4, 5	Porodice i grupe	3	3	3	3	4	1
21	Zatvoreni sportski centar	1,6	Mladi i deca	4	3	4	3	4	3
22	Botanička bašta	Svi	Svi	3	2	2	2	4	2

Strateški protok posetilaca	
Porodice koje posećuju za vikend (domaći i strani gosti)	1
Organizovani planinarske ture (dnevna putovanja)	2
Posetioci kulturnog nasleđa	3
Verski posetioci	4
Konferencije i radionice	5
Zimski sportovi	6

PPSE ▪ Consortium of Swisscontact▪Rinvest Institute▪PEM Consult
Financed by: ▪ Swiss Agency for Development and Cooperation Office in Kosovo (SDC)
Address: ▪rr. Major Mehmet Bushi Ll.12 nr.1▪Prishtina 10 000 ▪ Kosovo ▪ Tel: ▪ +381(0)38520403 ▪ www.ppse-kosovo.org

THE PPSE PROJECT IS FUNDED BY:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Cooperation Office Kosovo

Privremeni sintetički park

Pogodno za

Privremene proizvode.

Ovaj proizvod može biti razvijen bilo gde.

Tehnički elementi

Materijal je proučavan za mini skladište, lak transport i brzu ugradnju bez iziskivanja naročitog rada.

Pravilo za obračunavanje koje je korišćeno da se utvrdi broj skejtera u oblasti podeljeno sa 3, što je pod od oko 100m² koji može izdržati oko 30 ljudi, ali što više prostora za skejtere to bolje.

Skladište je oko 5m² za težinu od oko 2.500 kg.

Primer potencijalnih dobavljača:

www.patinoire-synthetique.com

=> dizajnirane da budu pokretne

<http://www.glicerink.com/products.html>

=> skuplje ali kvalitetne

Poslovni model

Cenovni opseg za kompletan set od 100m² (ograda staze (drvena), 70 para skejtova, skladište i oštrači i čistači rafova za transport) iznosi 35.000 evra.

Prihodi: Ulaznica +najam od 1h.

Zaposleni: 2 – bez posebne obuke

Ključni faktori uspeha

Kasno radno vreme: ova aktivnost je popularna od 11h do 23h

Ambijent: muzika, svetla...

Speleo boks

Pogodno za

Putničke proizvode.

Ovaj proizvod može biti razvijen bilo gde.

Tehnički elementi

Ući u lavirint i puzati krivudavim, zavrnutim prolazima. Ova zabavna aktivnost simulira tehnike rušenja kroz prolaze drvene pećine i mogu ga koristiti ljudi svih uzrasta.

Koncept je da se ponudi raznolikost tehnika progresije za učenje o speleologiji. T

Specifikacija:

- Veličina: 5m x 2m x 2m
- Vodotporna
- Težina: 1300kg.
- Ventilacijan
- Izlazi u vanrednim situacijama

Primer potencijalnih dobavljača:

Lak i bolje je ako ga izgradite sami.

Poslovni model

Komitet uprave za obronjavanje Izera je izradio speleološku kutiju za ukupno 7.000 evra.

Prihod: Jedna osoba u datom trenutku, ograničena cena ulaza

Zaposleni: 1 – obuka nije neophodna

Ključni faktori uspeha

Proizvod korišćen za promotivne i zabavne aktivnosti: sport sa porodicom, forumi udruženja, festival sporta...)

Lavirint

Pogodan za

Gračanicu

Junik

Tehnički elementi

Postoje različiti lavirinti različitih dimenzija. Najmanji su oko 1200 m² ali nude nekoliko poteškoća, najveći su do 10.000 m².

Na isti način većina lavirinata je napravljeno od biljaka, ostali korišćenjem drvenih struktura.

Na primer, lavirint Šat ode Tory – dužina 115 metara, širina 55m, 5600 drveta, staza od 2.300 metara, 9 mostova ....

Poslovni model

Troškovi: nivelisanje mesta za lavirint, piktiranje lokacije gde će se biti zasađene biljke, održavanje.

Prihodi: Ulaznice

Zaposleni – zavisno od veličine strukture.

Ključni faktori uspeha

Obnova; kada „novi efekat“ bude prošlost, ako želite da vam se mušterije vrate potrebno je da se promeni trasa, tema....

Velike igre

Pogodne za

Gračanicu – poklapa se sa temom

Junik – elementi mogu opremiti stazu duž reke

Tehnički elementi

Džinovske igre na tabli dodaju dimenziju aktivnosti učenja i fizičke aktivnosti onome što je već veoma dodirni medijum. One su odličan način da se pruži sadržaj na način koji angažuje i interaktivan je. Transformisati tehničke i složene materijale od suvoparnih u dinamične. Umesto toga sedeti pasivno i slušati prezentacije, učesnici se angažuju i ovaj način aktivnosti stimuliše mozak.

8 načina da se koriste džinovske igre na tabli:

- Kao početak partije ili zagrevanje
- Kao razbijanje leda na društvenim događajima
- Kao zamena za sadržaj prezentacije
- Kao grupna vežba
- Kao osveženje tokom perioda dana kada je energija niska
- Kao alternativa za kinestetičke učenike kao švedski sto za učenje
- Za pregled i rezimiranje vežbi
- Samo radi zabave

<http://www.giantgames.com.au/>

<http://www.mastersgames.com/cat/giant/giant-games.htm>

Poslovni model

Nekoliko alternativa:

- Slobodni predmeti duž zelene linije
- Kreiranje konkretnog parka
- Aktivnosti za dopunu postojećeg parka (naročito lavirint)

Ključni faktori uspeha

Zona za više klizačkih disciplina

Pogodno za

Peć / Boge

Tehnički elementi

Može ponuditi niz aktivnosti:

- Pokretni tepih
- Ski staza za početnike (15 - 20 % padine)
- Zona za sanke
- Tobogan za leto (15 - 20 % padine)
-

Primer potencijalnih dobavljača:

Tech-fun <http://www.tech-fun.com/en/>

Sunkid <http://www.sunkidworld.com/>

Technofun <http://technofun.fr/index.php/en/>

Poslovni model

Pokretni tepih: 1000€/m ako nije pokriven

Zona za početnike i sankanje: nivelisanje

Tobogan: 500€/m dugačak

Otpriblike: 65m pokretnog tepiha i 60m cevi
(uklj. Nivelisanje i struju) => 110,000€

Ključni faktori uspeha

Korišćenje tepiha za mnoge aktivnosti:
skijanje i sankanje zimi, tobogan leti

Rad sa postojećim liftom kako bi se
ponudio zajednički ski pas (naročito za duži
boravak)

Letnje aktivnosti na liftovima

Pogodno za:

Boge/Peć

Tehnički elementi

Bob Kart i planinski skuteri:

- Dužina padine između 150 m i 2000 m.
- 150 bob/scutea na sat.
- Prosečan nagib 15%

Potrebno napraviti stazu posvećenu za to jer će ljudi ići pravo na nju.

SnakeGliss: na kraju dana, nakon odlaska skijaša ali pre mraka

- 1 vodič za 5 do 10 korisnika
- Prosečan nagib: 15% (max : 30%)

Promer potencijalnih dobavljača:

Tech-fun <http://www.tech-fun.com/en/>

Technofun <http://technofun.fr/index.php/en/>

Poslovni model

Bob Kart : 2900€ komad.

Planinski skuter: 1300€ komad

Snake Gliss: 150€ za 25 zmija.

BobKart/planinski skuter : cena po vožnji

Snake Gliss: cena na sat

Ključni faktori uspeha

Uređenje i održavanje posvećene staze za krivinama, « prepreke »...

Spuštanje na šinama

Pogodno za

Peć

Tehnički elementi

- Dužina: 500 m à 2000 m
- 1 bob za svakih 30m
- 250 - 300 bobova na sat
- Nagib (uzbrdo) => 20 à 40%
- Nagib (nizbrdo) => 11 - 14%
- Bob sanke mogu prevoziti odraslu osobu i dete mlađe od 10 godina
- Deci mlađoj od 5 godina nije dozvoljeno da se voze
- Samo deca starija od 10 godina i viša od 140 cm mogu da se voze sama
- Maksimalna dozvoljena težina je 120 kg

Primer potencijalnih dobavljača:

Tech-fun => French expert => Alpine Coaster <http://www.tech-fun.com/en/>
Tatralift, Slovakia. => Same patterns, but supposed to be cheaper. => Tatrabob
<http://www.tatralift.eu/en/product/mountain-railway-system/>

Poslovni model

Troškovi: 1500€ /m u Francuskoj ali je važna cena radne snage. Primer za 1.400 m: 2,1 milion evra

Prihod: cena po vožnji. U Slovačkoj je cena vožnje 3 a u Francuskoj 6 evra.

Ključni faktori uspeha

Aktivnost za sva četiri godišnja doba

Zabavni park

Pogodno za

Peć

Tehnički elementi

Nautički džet

- Može se koristiti i u zabavnim parkovima i u jezerima ili veštačkim vodenim telima.
  - Korisnik sam upravlja
  - Nadzorno osoblje potrebno samo na dohvat oka i uha (mogućnost praćenja CCTV); moguća kontrola daljinskim
  - Pokreće se metalnim novčićem
  - 1 sedište
  - Kapacitet: 90kg
  - Radni kapacitet: 50osoba;/h
  - Minimalni uzrast: 7 godina
  - Minimalna visina: 120cm
  - Brzina kretanja uvis: 0,8m/sec
  - Maksimalna brzina: 40km/h
  - Ukupna veličina: 35m x 8,5 x 8,5
- Primer potencijalnih dobavljača:*

Sunkid <http://www.sunkidworld.com/>

SkyDive

- Ugradnja moguća na skoro svakom terenu
- Potreban minimalni prostor za nosače
- Korisnik sam upravlja
- Nadzorno osoblje potrebno samo na dohvat oka i uha (mogućnost praćenja CCTV); moguća kontrola daljinskim
- Pokreće se metalnim novčićem
- Može se koristiti zimi
- 1 sedište
- Kapacitet: 100kg
- Radni kapacitet: 50osobas;/h
- Minimalni uzrast: 7 godina
- Minimalna visina: 120cm
- Dužina kabla: 35-50m

Poslovni model

Kompletan park: 150/200,000€

- Nautic Jet: 48,000€
- Ski Dive: 23,000€

Može se naplaćivati ulaznica ili prodavati žetone za vožnju

Ključni faktori uspeha

Park za avanture u vazduhu

Pogodno za

Peć

Dečani

Junik

Tehnički elementi

- Od 200 à 5000 m²
- 20 do 150 igara
- 20 do 125 osoba/sat
- Žičara sa nagibom do 55%

Primer potencijalnih dobavljača:

Tech-fun => <http://www.tech-fun.com/en/>

Poslovni model

3500€ / « igra »

Park sa 5 terena (različiti nivoi za sve) je otprilike 40 igara. Ukoliko dodamo 3 žičare za ukupno 220m => 220,000€

Zaposleni mora da prođe posebnu obuku.

Ključni faktori uspeha

Kako bi se izbeglo osećanje dosade zbog poznate trase, ideja je da se ne odvoje ereni već da se izgrade oko žičare kako bi ponudili priliku za igranje na drugačijem terenu svaki put putem obilaska terena ili žičarom.

Laserski bijatlon

Pogodno za:

Dečani

Junik

Peć

Tehnički elementi

Potreba da se uredi staza (za kros kantri, planinski biciklizam, trkače....). Obično je prsten oko 2 km najviše.

Stajalište za pucanje mora biti opremljeno tepisima.

Primer potencijalnih dobavljača:

Kiwi Precision <http://kiwiprecision.fr/en/>

Poslovni model

10-12 pušaka sa metama i radio daljinskim upravljačem, punjači obuhvaćeni – 10-12 tepiha – kompletan set => 12,000€

Ključni faktori uspeha

Može se koristiti veoma dugo: sa planinskim biciklima ili trkačima, sa skijama na točkovima ili kros kantri skijanjem

Školsko tržište je ključni element

Organizovanje trke je takođe savršen način da se promoviše aktivnost. Godišnji skup.

Staza za skakanje i biciklistički park

Pogodno za:

Junik

Peć

Tehnički elementi:

Staza za skakanje je neprekidni prsten na kojem vozač može napredovati bez pedaliranja. Moguće je dostići brzinu veću od 30km/h samo na korišćenju dubina, džombi i zakrivljenih krivina kruga.

Vožnja nizbrdo je najbolji deo planinskog biciklizma. Samo za opuštanje/otkrivanje pejzaža, ili za uzbuđenje ili skakanje i brzinu, staze na nizbrdicama mogu biti pogodne za svakog vozača.

Primer potencijalnih dobavljača:

<http://www.e2s-company.com/actualite.html>

http://bikesolutions.fr/en_index.htm

Poslovni model

Malo nivelisanje, neke prepreke.

Mali park počinje od oko 15.000 evra.

Iskustvo pokazuje da ovo iskustvo može doneti velike ekonomske koristi

Ključni faktori uspeha

Omogućiti vožnju bicikla u planinskim terenima najvećem broju ljudi a ne samo sportskim entuzijastima.

Disk Golf

Pogodno za:

Junik

Peć

Tehnički elementi:

Otprilike 0,4 hektara / 1 rupa => 9 holes = 6 ha, 18 rupa = 15ha

Za rekreaciju rupa može biti udaljena od 35 do 75 metara a za dobre igrače od 50 do 250 m.

Potrebno je oko 2 sata da se završi teren od 18 rupa sa 3 igrača u istoj grupi.

Međunarodna federacija disk golf igrača (udruženje profesionalnih disk golfera) je identifikovalo 500.000 redovnih igrača u svetu.

Primer potencijalnih dobavljača:

Priprema: www.discgolfpark.net / www.zonediscgolf.fr

Materijal: www.flymart.de / www.discboutik.fr

Poslovni model:

Profesionalni disk košta od 5 do 15 evra

Kapacitet = 4 osoba po rupi.

Ključni faktori uspeha:

Disk golf se može savršeno uklopiti sa drugim aktivnostima (orijentacija, hodanje, penjanje uz drvo, pećanje, fitnes staza, planinski biciklizam, golf)

Zahteva velike prostore

Mini-Farma

Pogodno za:

Junik

Gračanicu

Tehnički elementi:

Dizajnirano za decu, ljudi su pozvani da pređu prepreku i priđu, dodirnu, miluju, maze male životinje.

Veličina: Potrebno je 5,000m² => 50m * 100m za oko 15 vrsta životinja i njihove domove

Primer mini farme: <http://www.la-coccinelle.fr/biberon/>

Poslovni model

Pored ulaznice, posetioци mogu da kupe seme da sami hrane životinje.

Otvoreno od aprila do oktobra

Ključni faktori uspeha

Ohrabriti direktan kontakt sa životinjama. Na primer deca mogu da daju mladim životinjama mleko na flašicu.

Ljudi ostaju duže: mesto za piknik, atrakcije...

Zatvoreni avanturistički park

Pogodno za:

Peć

Tehnički elementi:

Tematski zatvoreni zabavni park od 6000 m².

Inteligentno kombinuje stvarno i virtuelno, fizičko angažovanje i znanje pomažući razvoju osnovnih ljudskih vrednosti: timski duh, uzajamna pomoć, samopoboljšanje i samouverenost.

2-časovno zadovoljstvo za glavu i noge u potpunoj nepovezanosti. 5 „svetova“ koji se moraju proći, testovi akcije i refleksije, naći rešenja za konačnu nagradu...

Poslovni model

Zgrada i oprema: 2,000,000€

Nakon misije: bar i kvalitetan restoran koji prima posetioce u atmosferi odvojenoj od svakodnevnog života. a

Ključni faktori uspeha

Prilagodi misije, prilagodi teme, rešenja i slagalice za sve specijalne događaje: rođendani, momačke večeri, jačanje tima...

Geo skrivanje

Pogodno za

Svuda na Kosovu

Tehnički elementi

Geo skrivanje je slično traganju za blagom. To je rekreativna aktivnost na otvorenom u kojoj učesnici koriste globalni sistem za pozicioniranje (GPS) ili mobilne telefone i ostale navigacione uređaje da se sakriju i nađu kontejnere nazvane geo skrivanje ili skrivanje, bilo gde na svetu.

Geo pronalazač unosi datum kada su ga našli i potpisuje ga svojim šifrovanim imenom. Nakon potpisivanja dnevnika, sakriveni predmet mora da se vrati upravo na mesto gde je pronađen.

Postoji oko 2.635.099 geo predmeta skrivenih širom sveta i oko 600.000 ljudi koji ih traže.

Poslovni model

Nijedan.

Ključni faktori uspeha

Tematska trasa

Pogodno za:

Celo Kosovo.

Tehnički elementi:

2 modela:

Od jednostavne trase koja vodi od jedne do druge tačke, u tom slučaju potrebna je samo konkretna signalizacija do transformativne turističke prakse gde posetioци postaju akteri (proizvode svoj sir, učestvuju u procesu proizvodnje...)

Poslovni model

Jeftin

Ključni faktori uspeha

Konkretna signalizacija

Transformativni turizam

Skijanje sa konjskom ili psećom zapregom

Pogodno za:

Dečani

Junik

Tehnički elementi:

Zimski sport gde osoba skija tako što ga vuče konj ili pas (psi) ili motorno vozilo. Nastalo je od norveške reči *skikjøring* što znači vožnja skija.

Jahačko skijanje se sastoji od timova sa jednim konjem, koga običn vodi vozač koji vuče osobu na skijama koji ne nosi štapove već jednostavno drži kanap na način sličan vodenom skijanju.

Poslovni model

Veoma mala investicija, staze obično već postoje i potrebno je malo održavanje.

Između hrane, nege i stanovanja, procenjuje se da konj košta oko 300 evra mesečno.

Ključni faktori uspeha

Korišćenje konja za druge aktivnosti leti.

Bek kantri skijanje/hodanje krpačama za sneg

Pogodno za:

Dečani

Junik

Tehnički elementi:

Različiti nivou teškoće prema dužini staze i nagibu.

Staze od 2km do 25km.

2 paralelne staze i širina od oko 1m pripremljena za skijanje.

Ravnalicu za sneg može da zameni lagano vozilo (<http://hans-hall.com/>)

Poslovni model

Kvad : 6000€

Materijal : počevši od 2000€

Skije: spočevši od 300€

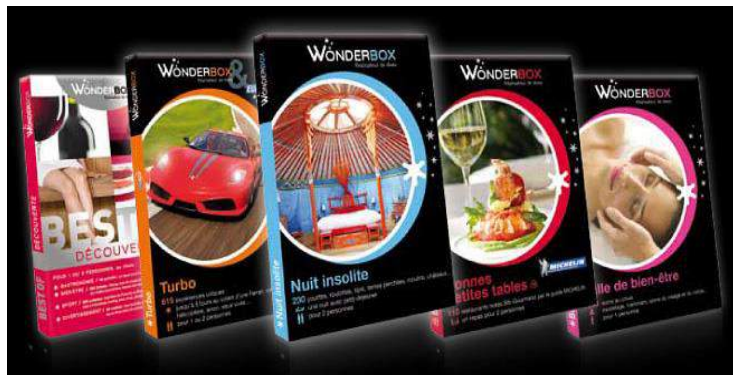
Krpače: počevši od 40€

Ključni faktori uspeha

Ponuda povećava nivo poteškoće

Iznajmljivanje materijala

Gift kutije

Pogodno za

Celo Kosovo

Tehnički elementi

Kutije obično sadrže različite ponude za temu.

Moguće je imati nekoliko tema

- Hoteli
- Wellness
- Sport i avantura
- Gastronomija
- ....

Primalac kutije onda bira proizvodi koji želi. T

Poslovni model

Usluga provizije na prodaju

Neke od dobiti su od ograničenih vremenskih ponuda

Ključni faktori uspeha

Naći različite proizvode za temu sa približnim vrednostima

Miniaturni park

Pogodno za

Gračanica

Tehnički elementi

20000 kvadratnih metara

Sadrži:

1. Drveni zid oko parka
2. Odbrambenu kulu sa ulaznim vratima
3. Tri manje kule na tri ugla parka
4. Kovačnicu i štalu
5. Kafić sa baštom
6. Prodavnicu suvenira i blagajnu (unutar kule, na prizemlju)
7. Arenu i srednjevekovne mašine za opkoljavanje

Poslovni model

Ukupna cena primene ovog projekta je otprilike 200.000 EUR.

Ključni faktori uspeha

Nuđenje dodatnih aktivnosti: suveniri, noćne predstave....

Zatvoreni sportski centar

Pogodno za

Peć

Tehnički elementi

Sportska sala od 1200m²

Dimenzije sportskog kompleksa (48m*24*11m) omogućavaju:

- Badminton – ugradnju 9 terena i do 36 do 40 igrača
- Rukomet – 3 mini terena korišćenjem sale po širini
- Odbojka - 3 terena korišćenjem sale po širini
- Košarka - 3 terena korišćenjem sale po širini

Ove dimenzije takođe omogućavaju:

- Dodavanje druge opreme (zid za penjanje na primer).
- Optimalno korišćenje opreme: više korisnika po položaju, manje zasićenje i samim tim manje sukoba prilikom korišćenja

Poslovni model

Zgrada i oprema = 400,000€.

1h iznajmljivanje terena.

Ključni faktori uspeha

Korišćenje cele godine

Nudi različite aktivnosti

Botanička bašta

Pogodno za

Peć

Tehnički elementi

Planinska botanička bašta

Više od 2.100 vrsta planinskih biljaka iz celog sveta predstavljeno u staklenicima (4.500 m²) koje odgovaraju za četiri glavne teme: geografsko poreklo, stanište, svojstva i taksonomija.

Poslovni model

Ulaznice

Partnerstvo sa univerzitetom

Ključni faktori uspeha

THE PPSE PROJECT IS FUNDED BY:

PPSE ▪ Consortium of Swisscontact▪Riinvest Institute▪PEM Consult
Financed by: ▪ Swiss Agency for Development and Cooperation Office in Kosovo (SDC)
Address: ▪rr. Major Mehmet Bushi Ll.12 nr.1▪Prishtina 10 000 ▪ Kosovo
Tel: ▪ +381(0)38520403 ▪ www.ppse-kosovo.org

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Cooperation Office Kosovo